Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Kalø Højskole (Helene Aggerbeck Biering)
Skovridervej 1, 8410 Rønde, Syddjurs Kommune
hab@kalohøjskole.dk

J.nr. 2026 - 30779
Ref. KRDAM
Den 10. november 2026

Dispensation til terrænændringer og etablering af en permakulturhave med sti, vandhul, undervisningsområde og picnicområde inden for strandbeskyttelseslinjen

Ansøgning
Der er søgt om dispensation fra naturbeskyttelseslovens[1] § 15 til terrænændringer og etablering af en permakulturhave med sti, vandhul, undervisningsområde og picnicområde inden for strandbeskyttelseslinjen på ejendommen matr.nr. 1bc Kalø Hgd, Bregnet, Skovridervej 1, 8410 Rønde, Syddjurs Kommune.

Afgørelse
Kystdirektoratet giver dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 65 b, stk. 1, jf. § 15, til det ansøgte.

Dispensationen gælder kun strandbeskyttelseslinjen. Ansøger skal selv undersøge, om projektet kræver tilladelse efter anden lovgivning.

Dispensationen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt, jf. naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2.

Lovgrundlaget for afgørelsen fremgår af bilag 1.

Afgørelsen kan påklages
Afgørelsen kan påklages inden for fire uger.

Dispensationen må ikke udnyttes før klagefristen er udløbet. Hvis der bliver klaget over afgørelsen, er dispensationen ikke gældende før klagesagen er færdigbehandlet. Kystdirektoratet giver direkte besked til ansøger, hvis der bliver klaget over afgørelsen.

Klagevejledning fremgår af bilag 2.

[1] Lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024 om naturbeskyttelse.

Redegørelse for sagen
Der er ansøgt om terrænændringer og etablering af en permakulturhave med et stisystem, vandhul, undervisningsområde og picnicområde, inden for strandbeskyttelseslinjen. Permakulturhaven vil blive placeret på den sydlige del af Kalø Højskoles matrikel, som i dag er parkareal med plæneklippet græs, se fig 1, 2 og 3.

Permakulturhaven vil bestå af en blanding af hjemmehørende og eksotiske arter, herunder urter, buske og træer. Ingen af de eksotiske arter er kategoriseret som invasive. Der vil kun i det første år efter etableringen blive tilført materiale til området. Derefter vil intet organisk eller uorganisk materiale forlade stedet.

Der vil inden for permakulturhaven blive etableret forskellige bede, et stisystem, et vandhul, et undervisningsområde og et picnicområde, se fig 3 og 4. Området vil i alt dække ca. 2500 m^2.

Stien vil blive etableret med stigrus/stenmel og vil bevæge sig rundt i haven, se fig 3 og 4.

Vandhullet vil fylde ca. 90 m^2, og der vil i forbindelse med udgravningen blive fjernet ca. 10-15 m^3 jord. Ansøger skriver, at vandhullet etableres med det formål at skabe et levested for padder og vanddyr fra det tilstødende Natura 2000-område. Ansøger tilføjer yderligere i en mail til Kystdirektoratet, at dette sikres ved, at vandhullet er udformet, således at der skabes mest muligt kantareal. Søen anlægges desuden med varierende dybder, hvor dybden øges trinvist fra kanten mod midten. Tiltagene skaber forskellige levesteder for dyr og sikrer samtidig gode adgangsforhold for dyr, der benytter søen som drikkested.

De 10-15 m^3 jord fra søen vil blive brugt til mindre terrænændringer på arealerne, hvor haven etableres. Ansøger tilføjer i en mail, at jorden vil blive placeret i en halvcirkel med centrum i det nordvestlige hjørne som en forhøjning med skråning mod sydøst med en makshøjde på ca. 1,5 m.

Haveområdet ligger på en skrænt, der hæver sig ca. 12 m over havet, og hvorpå der står en række træer. Terrænændringerne vil ikke være at se fra strandniveau, ligesom man i dag ikke kan se plænen fra vandsiden, se fig 5.

Ansøger skriver om formålet med etableringen af haven: *"Kalø Højskole har et ønske om at omdanne et eksisterende parkareal med lav grad af biodiversitet til en skovhave med høj grad af biodiversitet på den sydligste del af skolens matrikel. Højskolen har på sine linjefag et stort naturfokus, og blandt andet fylder tanker om at beplante med spiselige og anvendelige planter efter naturens egen model til gavn for insekter og dyreliv, skolens elever og offentligheden. Arealet ligger op ad Natura 2000-skov, og vi ser en skovhave som en mulighed for at udvide levesteder for udsatte planter og dyr. Samtidig kan vi øge bevidstheden om biodiversitet gennem undervisning af vores elever og gennem oplysning til den brede offentlighed, der blandt andet har adgang til parken via en populær vandresti, der allerede nu skærer gennem matriklen øverst i parken"*.

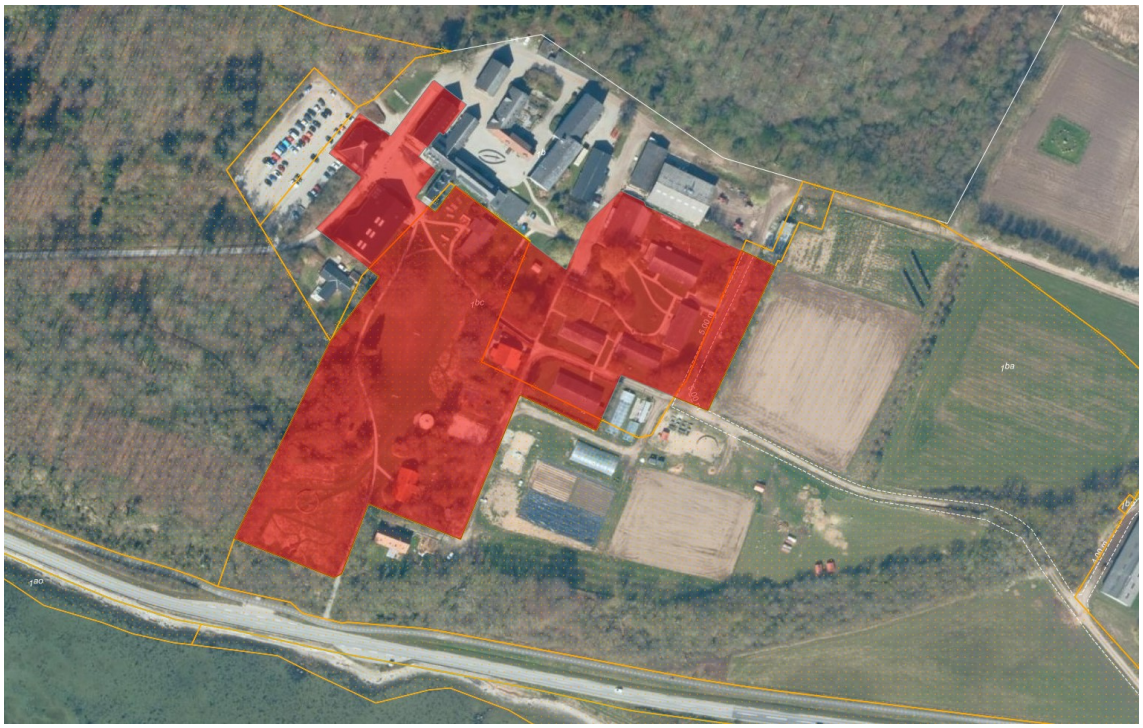

Fig. 1. Ortofoto 2025. Det strandbeskyttede areal er markeret med orange signatur. De hvide streger markerer de vejledende matrikelskel. Den røde polygon markerer matriklen, hvor der ansøges om etablering af en permakulturhave, vandhul, sti og terrænændringer.

Fig. 2. Skråfoto fra 2025. Den blå cirkel viser den omtrentlige placering af permakulturhaven.

Fig. 3. Tilsendt kort over den ansøgte permakulturhave med placeringen af søen, stisystemet og undervisningsområdet.

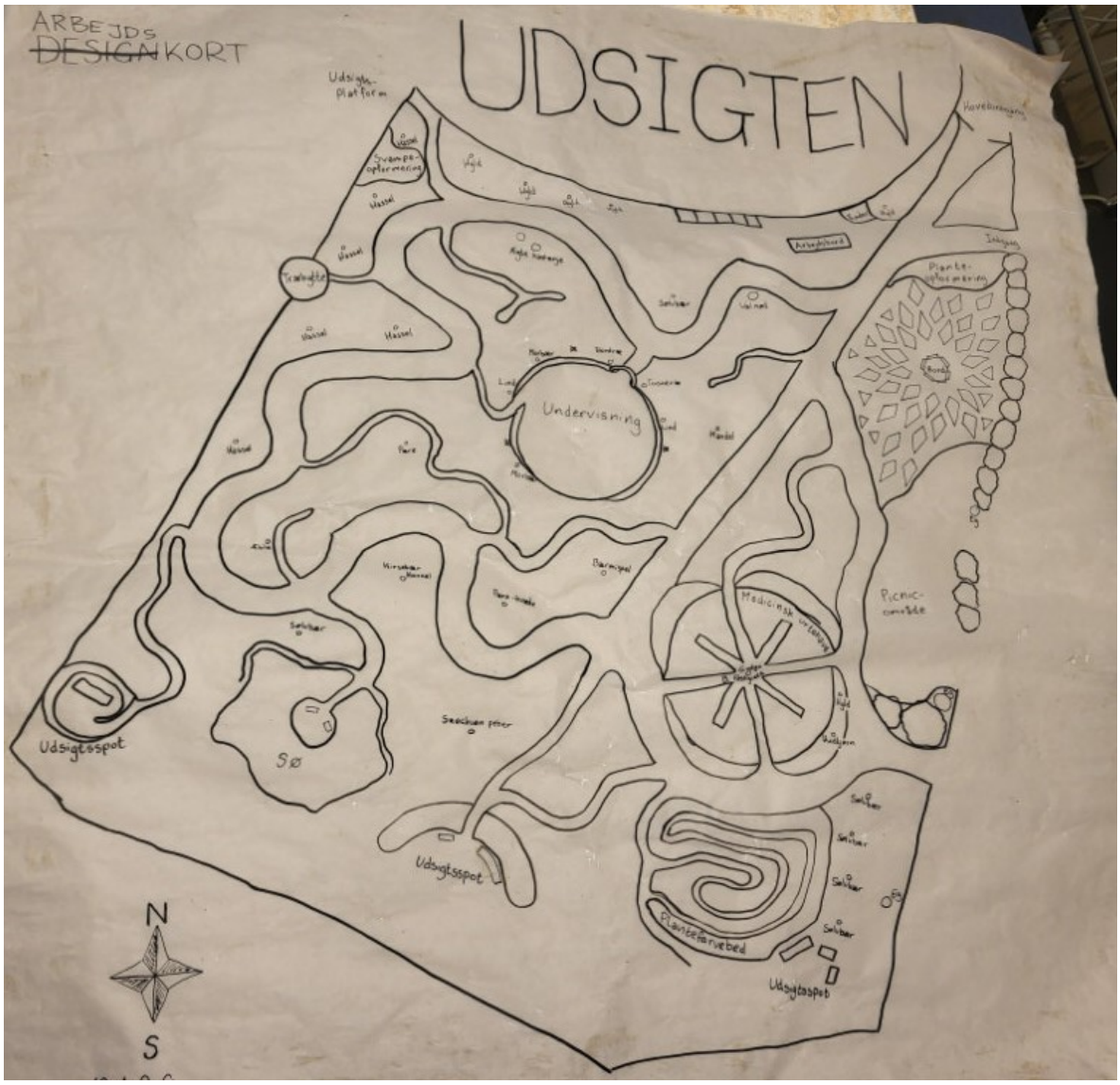

Fig. 4. Tilsendt kort over inddelingen af permakulturhaven.

Fig. 5. Skrænten med træer, hvor permakulturhaven ønskes etableret bagved, set fra vejen langs stranden.

Vurdering efter lovgivning om international naturbeskyttelse
I behandlingen af en ansøgning om dispensation fra strandbeskyttelseslinjen skal Kystdirektoratet vurdere, om det ansøgte kan påvirke Natura 2000-områder eller dyre- og plantearter på habitatdirektivets bilag IV. Læs evt. mere herom i bilag 1.

Natura 2000
Det nærmeste Natura 2000-område (nr. 230, Kaløskovene og Kaløvig) ligger ca. 3 m mod vest. Natura 2000-området omfatter habitatområde nr. 230.

Udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området ses i bilag 3.

Det er Kystdirektoratets vurdering, at det ansøgte hverken i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke Natura 2000-området væsentligt. Ved vurderingen er der særligt lagt vægt på, at projektet ligger uden for Natura 2000-området, samt på projektets begrænsede karakter. Det ansøgte vurderes derfor ikke at medføre en væsentlig påvirkning af de naturtyper, levesteder og arter, som området er udpeget for at beskytte, og der er således ikke behov for en nærmere konsekvensvurdering.

For så vidt angår vandhullet er der desuden lagt vægt på dets begrænsede omfang og på, at det vil kunne forbedre leve- og ynglemulighederne for padder og andre vandlevende dyr. Dette gælder blandt andet stor vandsalamander, som indgår i udpegningsgrundlaget for N230 'Kaløskovene og Kaløvig', jf. bilag 3, og som potentielt vil kunne benytte vandhullet som yngle- og levested. Vandhullet vurderes dermed at kunne bidrage positivt til områdets naturværdier.

Bilag IV-arter
På baggrund af et generelt kendskab til bilag IV-arters forekomst i Danmark og deres valg af levested samt gennemgang af offentlige databaser, vurderer Kystdirektoratet, at lokaliteten ikke er et potentielt levested for bilag IV-arter.

Kystdirektoratet vurderer på denne baggrund, at det ansøgte projekt ikke vil medføre beskadigelse/ødelæggelse af plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV.

Begrundelse for afgørelsen
Det ansøgte ligger inden for strandbeskyttelseslinjen og forudsætter derfor dispensation efter naturbeskyttelsesloven.

Naturbeskyttelseslovens § 15, stk. 1, indeholder et generelt forbud mod at foretage ændring i tilstanden af arealer inden for strandbeskyttelseslinjen, herunder foretage bebyggelse, beplantning, terrænændringer, hegning, udstykning, matrikulering og arealoverførsel, hvorved der fastlægges skel. Formålet med bestemmelsen er at sikre en friholdelse af strandene og de bagved liggende kystområder for indgreb, der ændrer den nuværende tilstand og anvendelse.

Efter naturbeskyttelseslovens § 65 b, stk. 1, kan der kun i særlige tilfælde meddeles dispensation fra strandbeskyttelseslinjen. Der kan derfor kun dispenseres, hvis særlige forhold taler for det, herunder hvis der er tale om et nødvendigt formål,

som bør gå forud for den generelle beskyttelsesinteresse, og der ikke ved en dispensation skabes præcedensvirkning i strid med det generelle formål.

Efter praksis dispenseres til at hospitaler, skoler og lignende institutioner, foretager begrænsede tilstandsændringer, herunder opførelse af ny bebyggelse, som institutionen anser for nødvendige. Der dispenseres dog kun undtagelsesvist til tilstandsændringer søværts den eksisterende bebyggelse.

Kystdirektoratet vurderer, at der er tale om et særligt tilfælde, der kan begrunde en dispensation til etablering af den ansøgte permakulturhave med tilhørende stisystem, undervisningsområde, picnicområde og vandhul samt de mindre terrænændringer.

Der er lagt vægt på, at skovhaven etableres på et areal, der allerede i dag har karakter af parkareal med plæneklippet græs, som ligger i tilknytning til Kalø Højskoles eksisterende bygninger. Etableringen sker således på et allerede kulturpåvirket areal og ikke på et hidtil uberørt kystareal.

Der er endvidere lagt vægt på, at skovhaven etableres i et område, der er omgivet af træer og ligger i tilknytning til eksisterende byggeri. Beplantningen i skovhaven vil derfor indgå i områdets allerede eksisterende grønne og bebyggede struktur. Sammenholdt med terrænforholdene og det forhold, at arealet ikke er synligt fra strandniveau, vurderer Kystdirektoratet, at etableringen af skovhaven ikke vil medføre en væsentlig ændring af kystlandskabets karakter.

Der er desuden lagt vægt på projektets naturmæssige, undervisningsmæssige og rekreative formål. Permakulturhaven etableres med henblik på at øge biodiversiteten på arealet og skal samtidig anvendes i forbindelse med højskolens undervisning og formidling. Haven vil desuden være offentligt tilgængelig og vil dermed kunne benyttes af offentligheden til rekreative formål og formidling af biodiversitet og natur. Der er således lagt vægt på, at permakulturhaven får et bredere undervisnings-, formidlings- og rekreativt formål.

Det er desuden indgået i vurderingen, at den opgravede jord, ca. 10-15 m^3, genanvendes inden for havearealet. Der er herved lagt vægt på, at der alene er tale om mindre terrænændringer, som indgår som en integreret del af etableringen af skovhaven. På grund af terrænforholdene og den eksisterende beplantning vil terrænændringerne ikke være synlige fra omgivelserne, og vurderes derfor ikke at medføre en væsentlig landskabelig påvirkning.

Stien etableres med stigrus/stenmel og anlægges som en del af skovhaven. På baggrund af stiens udformning og placering vurderes den ikke at medføre en væsentlig påvirkning af kystlandskabet.

Samlet vurderer Kystdirektoratet, at projektet har et begrænset omfang og etableres på et eksisterende parkareal, der er omgivet af træer og ligger i tilknytning til eksisterende byggeri. Der er samtidig lagt vægt på projektets naturforbedrende, undervisningsmæssige og rekreative formål samt på, at permakulturhaven, stien, vandhullet og de mindre terrænændringer ikke vurderes at medføre væsentlige ændringer af kystlandskabets karakter. På den baggrund

vurderer Kystdirektoratet, at det ansøgte efter en konkret vurdering er foreneligt med de hensyn, som strandbeskyttelseslinjen skal varetage.

Kystdirektoratet har vurderet det ansøgte i forhold til international lovgivning om naturbeskyttelse og konkluderet, at der ikke er hensyn, der taler afgørende imod det ansøgte. Se afsnittet "Vurdering efter lovgivning om international naturbeskyttelse".

Kystdirektoratet giver på denne baggrund dispensation til etableringen af en permakulturhave med tilhørende stisystem, vandhul, picnicområde og undervisningsareal samt mindre terrænændringer.

Med venlig hilsen

Martin Kangas Christensen
Miljøministeriet
makch@mst.dk

Bilagsliste:
Bilag 1: Lovgrundlag
Bilag 2: Klagevejledning
Bilag 3: Udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området

Afgørelsen er også sendt til:

- Syddjurs Kommune, syddjurs@syddjurs.dk
- Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk
- Danmarks Naturfredningsforenings, Syddjurs, dnsyddjurs-sager@dn.dk
- Friluftsrådet centralt: fr@friluftsraadet.dk
- Friluftsrådet, Kreds Østjylland, oestjylland@friluftsraadet.dk
- Dansk Ornitologisk Forening, natur@dof.dk og dof@dof.dk
- Dansk Ornitologisk Forenings, Syddjurs, syddjurs@dof.dk
- Dansk Botanisk Forening, Jyllandskredsen, nbu_jyl@botaniskforening.dk
- Dansk Kano og Kajak Forbund, miljo@kano-kajak.dk
- Danmarks Jægerforbund, sager@jaegerne.dk
- Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, mail@sgav.dk
- Nationalpark Mols Bjerge, mols@danmarksnationalparker.dk
- Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del, midtjyllandoest@fredningsnaevn.dk

Afgørelsen offentliggøres desuden på Kystdirektoratets hjemmeside, www.kyst.dk.

Bilag 1: Lovgrundlag

Naturbeskyttelsesloven
Af naturbeskyttelseslovens[2] § 15 fremgår, at der ikke må foretages ændringer i tilstanden af strandbredder eller af andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen. Formålet med bestemmelserne om strandbeskyttelse er at sikre, at arealerne nær kysten bevares så uberørte som muligt. Hermed varetages landskabelige, biologiske og rekreative hensyn.

Forbuddet mod tilstandsændringer betyder bl.a., at der ikke må opføres bebyggelse, foretages terrænændringer eller etableres beplantning inden for strandbeskyttelseslinjen. Der må heller ikke etableres hegn, placeres campingvogne og lignende, og der må ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, hvorved der fastlægges skel.

En række ændringer er dog umiddelbart undtaget fra forbuddet. Undtagelserne fremgår af lovens §§ 15 a og 15 b. Kystdirektoratet har desuden mulighed for at dispensere til visse anlæg, eller hvis der er tale om et særligt tilfælde, jf. lovens § 65 b.

Af hensyn til de nationale interesser, der er knyttet til kystområderne, administreres bestemmelserne om strandbeskyttelse meget restriktivt. Der dispenseres desuden kun, når dispensationen vil være uden konsekvenser for den fremtidige administration af strandbeskyttelseslinjen.

Lovgivning om international naturbeskyttelse
Ifølge habitatbekendtgørelsen[3] skal Kystdirektoratet, før der gives dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, vurdere om det ansøgte i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt (en væsentlighedsvurdering). Direktoratet vurderer i den forbindelse, om det ansøgte kan påvirke områdets naturtyper og levesteder samt de arter, som området er udpeget for at bevare. Hvis det ikke kan udelukkes, at det ansøgte kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Viser vurderingen, at projektet vil skade det internationale naturbeskyttelsesområde, kan der ikke meddeles dispensation til det ansøgte.

Kystdirektoratet er desuden forpligtet til at varetage beskyttelseshensyn til en række dyr og planter (arter på habitatdirektivets bilag IV) over alt i landet, det vil sige uanset om de forekommer inden for et af de udpegede Natura 2000-områder eller udenfor. Der kan ikke gives dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for de pågældende dyrearter eller ødelægge de pågældende plantearter.

[2] Lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024 om naturbeskyttelse.
[3] Bekendtgørelse nr. 1098 af 21. august 2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Bilag 2: Klagevejledning

Kystdirektoratets afgørelse kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentliggjort på vores hjemmeside, regnes fristen dog altid fra offentliggørelsen. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller helligdag, forlænges klagefristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- adressaten for afgørelsen
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører
- offentlige myndigheder
- en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Der klages via Klageportalen, der kan findes på www.naevneneshus.dk, eller alternativt på www.borger.dk og www.virk.dk. Der logges ind med MitID. Klagen sendes gennem Klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen.

Det koster 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer i gebyr at indgive en klage. Betaling foregår via Klageportalen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis man ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal man sende en begrundet anmodning til Kystdirektoratet. Kystdirektoratet videresender herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt anmodningen kan imødekommes.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Bilag 3: Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område nr. ***230,***
Kaløskovene og Kaløvig

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 230		
Naturtyper:	Sandbanke (1110)	Vadeflade (1140)
	Lagune* (1150)	Bugt (1160)
	Rev (1170)	Strandvold med enårige planter (1210)
	Strandvold med flerårige planter (1220)	Enårig strandengsvegetation (1310)
	Strandeng (1330)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Kildevæld* (7220)	Rigkær (7230)
	Bøg på mor (9110)	Bøg på muld (9130)
	Bøg på kalk (9150)	Ege-blandskov (9160)
	Elle- og askeskov* (91E0)	
Arter:	Sumpvindelsnegl (1016)	Stor vandsalamander (1166)

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. Strandvold med enårige planter (1210), enårig strandengsvegetation (1310) og bør på mor (9110) er ikke til stede i habitatområde H230. De nævnte naturtyper gennemgås derfor ikke yderligere.

(fra *Natura 2000-planen 2022-27*)